

การหาพื้นที่ผิวของอนุภาคดินโดยวิธีทดสอบแบบ

Methylene Blue Index

วราลิ บางหลวง

นักวิทยาศาสตร์

คำสำคัญ: Methylene Blue Index (MBI),การหาพื้นที่ผิว

ดินเป็นวัสดุที่สิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิก ดินที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมเซรามิกนี้มีทั้งดินดำ ดินแดง และดินขาว การเลือกใช้ดินสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน จำเป็นที่จะต้องรู้สมบัติต่างๆของดินในแต่ละแหล่งเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาเลือกดินให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ในการตรวจสอบดินทั้งที่เป็นดินขาว (Kaolin) และดินเหนียว (Ball clay) นั้น มีรายละเอียดที่จะต้องตรวจสอบมากมายขึ้นกับวัตถุประสงค์ที่จะนำดินนั้นไปใช้งาน หนึ่งในนั้นคือ การหาพื้นที่ผิว

การหาพื้นที่ผิวของอนุภาคของดิน ทดสอบโดยใช้วิธี Methylene blue index (MBI) ซึ่งพื้นที่ผิวของดินจะส่งผลต่อสมบัติความเหนียว การกระจายตัวของดิน ค่า MBI คือค่าที่บอกว่าวัสดุดินนั้นสามารถดูดซับ เมทิลีนบลู ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นผลมาจากความละเอียดของวัสดุหรือพื้นที่ผิวของวัสดุดินนั้น การทดสอบหาพื้นที่ผิว (MBI) มีขั้นตอนดังนี้ (ยกตัวอย่างดินดำ และดินขาวระนอง)

วิธีการทดสอบ

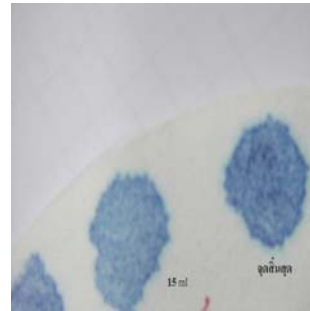
1. ชั่งดินดำ 2 กรัม และดินขาวระนอง 5 กรัม ใส่ในบีกเกอร์ ขนาด 600 มิลลิลิตร ตัวอย่างละ 1 บีกเกอร์
2. เติมน้ำกลั่นปริมาตร 300 มิลลิลิตรลงในบีกเกอร์ แล้วปั่นด้วยเครื่อง Magnetic stirrer จนกระทั่งดินเกิดการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอ (ภาพที่ 1)
3. วัดค่า pH ของน้ำดิน แล้วเติมกรดซัลฟูริก (ความเข้มข้น 0.1N) ลงไปเพื่อปรับค่า pH ให้อยู่ระหว่าง 2.5 ถึง 3.8 ในขณะที่เติมกรดซัลฟูริกลงไปให้ปั่นน้ำดินไปด้วย เมื่อปรับค่า pH ได้แล้วให้ปั่นน้ำดินต่ออีก 10 ถึง 15 นาที จากนั้นให้วัดค่า pH อีกครั้งให้แน่ใจว่าอยู่ในช่วงที่ต้องการ ถ้ายังไม่ได้ให้เติมกรดซัลฟูริกลงไปอีกแล้ววัดค่า pH จนกว่าจะได้ตามที่ต้องการ
4. ขณะที่น้ำดินยังมีเครื่องปั่นจุ่มอยู่ หยด Methylene blue (ความเข้มข้น 0.01 mol/L) ที่บรรจุในบิวเรต ปริมาตร 5 มิลลิลิตร ลงในน้ำดินแล้วปั่นเป็นเวลา 1 ถึง 2 นาที
5. ใช้ดรอปเปอร์ (dropper) คูดน้ำดิน หยดลงบนกระดาษกรอง สังเกตดูการเปลี่ยนแปลงของหยดน้ำดินบนกระดาษกรองว่าเกิดจุดสิ้นสุด (end point) หรือยัง (จุดสิ้นสุดสังเกตได้ โดยการเกิดรัศมีสีฟ้าอ่อนๆรอบหยดน้ำดิน) หากยังไม่ถึงจุดสิ้นสุดให้หยดสารละลาย

Methylene blue เพิ่มลงไปอีกครั้งละ 1 มิลลิลิตร แล้วบั่นเป็นเวลา 1 ถึง 2 นาที และทดสอบหยดน้ำดินจนกระทั่งเกิด จุดสิ้นสุด (ภาพที่ 2) หากดินที่ใช้ในการทดสอบเป็น ดินดำ (ball clay) ซึ่งมีค่าการดูดซับ Methylene blue สูง จะเริ่มการทดสอบหลังจากเติมสารละลาย Methylene blue 2-3 ครั้งๆละ 5 มิลลิลิตร เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ในการเติมสารแต่ละครั้งควรเว้นระยะ 1 - 2 นาที

- หลังจากถึงจุดสิ้นสุดแล้ว ให้บั่นน้ำดินต่อเป็นเวลา 2 นาทีแล้วทำการทดสอบซ้ำอีกครั้ง

ภาพที่ 1 อุปกรณ์ที่ใช้

ภาพที่ 2 จุดสิ้นสุดของหยดน้ำดิน

การคำนวณ

- คำนวณค่า Methylene Blue Index (MBI) จากสูตร

$$MBI = \frac{E * V}{W} * 100$$

MBI = ค่า Methylene Blue Index สำหรับดิน มีหน่วยเป็น meq/100 กรัมของดิน

E = ปริมาณ milliequivalents ของ Methylene Blue ต่อ มิลลิลิตร

V = ปริมาตรของสารละลาย Methylene Blue ที่ใช้ในการไตเตรต หน่วยเป็น มิลลิลิตร

W = น้ำหนักแห้งของดินที่ใช้ หน่วยเป็น กรัม

- ตัวอย่างการคำนวณ กำหนดให้ปริมาณดินที่ใช้ คือ ดินดำ (2.00 กรัม) และดินขาว (5.00 กรัม) milliequivalents ของ Methylene Blue ที่ใช้ในการไตเตรตมีค่า 0.01 ในการทดลองนี้ ปริมาณสารละลาย Methylene Blue ที่ใช้ในการไตเตรต ดินดำเท่ากับ 15 มิลลิลิตร ดินขาวเท่ากับ 19 มิลลิลิตร

$$MBI_{ดินดำ} = \frac{0.01 \times 15 \times 100}{2} = 7.50 \quad MBI_{ดินขาว} = \frac{0.01 \times 19 \times 100}{5} = 3.80$$

- บันทึก Methylene Blue Index ที่ได้
 ดินดำ = 7.50 meq/100 กรัมของดิน
 ดินขาว = 3.80 meq/100 กรัมของดิน

4. ที่จุดนี้เราสามารถคำนวณ พื้นที่ผิวเฉพาะ (specific surface) ต่อ 1 กรัมของดินได้โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{พื้นที่ผิวเฉพาะ} = M \times A \times 6.02 \times 10^{-2} \text{ m}^2 / \text{gm.}$$

เมื่อ M = ค่า MBI ที่ถูกดูดซับจนถึงจุดอิ่มตัว (optimum flocculation)

$$A = 130 \text{ square angstroms} = \text{พื้นที่ผิวของ Methylene Blue}$$

$$\text{ดังนั้น พื้นที่ผิวเฉพาะ (m}^2 / \text{gm)} = M \times 7.826 \text{ แทนค่าได้}$$

$$\text{พื้นที่ผิวเฉพาะของดินดำ} = 7.50 \times 7.826 = 58.70 \text{ m}^2 / \text{gm}$$

$$\text{พื้นที่ผิวเฉพาะของดินขาว} = 3.80 \times 7.826 = 29.74 \text{ m}^2 / \text{gm}$$

สรุปผล

จากผลการทดสอบพบว่า ดินดำมีค่า MBI เท่ากับ 7.50 meq/100 กรัมของดิน สูงกว่าดินขาวซึ่งมีค่า MBI เท่ากับ 3.80 meq/100 กรัมของดิน แสดงว่า ดินดำมีความละเอียดและมีพื้นที่ผิวมากกว่าดินขาว ซึ่งดินดำมีค่าพื้นที่ผิวอยู่ที่ 58.70 m² / gm และยังสามารถในการแลกเปลี่ยนอนุโมล (การดูดซับ Methylene Blue) ได้มากกว่าดินขาวเพราะใช้ดินดำเพียง 2 กรัม ก็สามารถดูดซับ Methylene Blue ได้ถึง 15 มิลลิลิตร ในขณะที่ใช้ดินขาวถึง 5 กรัมสามารถดูดซับ Methylene Blue ได้เพียง 19 มิลลิลิตร และมีค่าพื้นที่ผิวอยู่ที่ 29.74 m² / gm เท่านั้น ความละเอียดและพื้นที่ผิวจะเชื่อมโยงให้ทราบถึงการกระจายลอยตัวที่ดี และคุณสมบัติอื่นเมื่อเราใช้วัตถุดิบเหล่านี้เป็นส่วนผสม ในกระบวนการผลิต

เอกสารอ้างอิง

1. ปรีดา พิมพ์ขาวขำ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 , 108 – 110
2. มาตรฐาน ASTM รหัส C837-99 : Standard Test method for methylene Blue index of Clay
3. บริษัทเซรามิกส์ไทย ศูนย์กลาง ความรู้ ผลิต เซรามิก [อ้างถึงวันที่ 3 เมษายน 2554] :
เข้าถึงจาก http://www.thaiceramicsociety.com/rm_soil_usage.php

สำนักงานเทคโนโลยีชุมชน

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

โทร 0 2201 7372

E- mail : Vararee@dss.go.th